

**Голові разової спеціалізованої вченої ради
Херсонського державного університету
доктору психологічних наук,
професору Анжеліці Коллі-Шамне
вул. Шевченко, 14, м. Івано-Франківськ,
76018, Україна**

РЕЦЕНЗІЯ

**офіційного опонента, кандидатки психологічних наук, доцентки,
доцентки кафедри психології факультету психології, історії та соціології
Херсонського державного університету,
(спеціальність 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія) Білоус
Руслани Миколаївни на дисертаційну роботу Сергет Ірини Вікторівни
«Соціально-психологічні чинники трансформації життєвих цінностей
осіб з онкологічними захворюваннями», представленій на здобуття
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія з
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки**

Обґрунтування теми дисертаційної роботи. Онкологічні захворювання посідають одне з перших місць серед причин смертності на Україні. Постійне збільшення захворюваності на рак, психологічний та емоційний вплив захворювання, складність лікування, високий ризик смертності та інвалідизації, а також соціальні та економічні наслідки хвороби зумовлюють необхідність глибокого дослідження зміни системи життєвих цінностей хворого.

Особливого значення дана проблематика набуває у контексті правового режиму воєнного стану в Україні. Військові дії, соціально-економічна криза, вимушене переміщення, втрата домівок, проблеми з доступом до медичних послуг, погіршення екологічної ситуації тощо спричиняє значущий психологічний тиск, ускладнюючи життя онкологічних пацієнтів.

Онкологічний діагноз є потужним психологічним стресором, який може стати тригером глибоких екзистенційних змін. Переосмислення сенсу життя, перегляд цінностей, пошук духовних орієнтирів є важливими аспектами, які потребують ретельного вивчення для розуміння психологічного стану онкологічних пацієнтів, створюючи запит на дослідження ціннісних трансформацій, які виникають у процесі боротьби зі смертельною хворобою.

Дослідження Ірини Сергет актуалізує необхідність вивчення трансформації життєвих цінностей осіб із онкозахворюваннями, сприяє створенню цільових програм психологічної та духовної підтримки, розробці адаптаційних стратегій і реабілітаційних заходів для онкологічних пацієнтів, констатує зв'язок рецензованої роботи з тематикою науково-дослідницьких робіт кафедри психології Херсонського державного університету.

Загальна характеристика дисертації. Дисертація є самостійним, завершеним і цілісним науковим дослідженням з вивчення соціально-психологічних чинників трансформації життєвих цінностей осіб з онкологічними захворюваннями. Текст роботи має чітку структуру, логічно побудований, викладений науковою психологічною мовою та відзначається високим рівнем методологічної культури. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Кожен розділ має внутрішні підрозділи та завершується підсумковими висновками, що сприяє цілісному розумінню логіки дослідження.

У дисертації обґрунтовано актуальність теми, визначено мету та завдання дослідження, об'єкт і предмет, представлено концептуальну основу, гіпотези та методи дослідження. Для досягнення поставленої мети авторка наводить аргументовані та виважені формулювання щодо актуальності досліджуваної проблематики, спираючись на науково-методологічні орієнтири та окреслюючи теоретичне та практичне значення отриманих результатів, наукову новизну роботи.

Дисертанткою здійснено теоретичне аналізування наукових джерел по з'ясуванню чинників трансформації життєвих цінностей осіб з

онкозахворюваннями, що дозволило вибудувати стратегію розв'язання поставлених завдань. Авторкою визначено і обґрунтовано напрями дослідження трансформації життєвих цінностей осіб із онкологічними захворюваннями, виявлено взаємозв'язки між параметрами ціннісної сфери та іншими психологічними властивостями пацієнтів. Початку дослідження передувала клініко-психологічна бесіда, сфокусована на соціально-психологічній ситуації хворого, а також дослідженні думок і переконань щодо трансформації власних життєвих цінностей під час онкологічного захворювання. За допомогою кореляційного аналізу встановлено залежності між життєвими цінностями, смисложиттєвими орієнтаціями пацієнтів та іншими психологічними змінними. Для узагальнення даних зв'язків проведено множинний регресійний аналіз даних. Отримана регресійна модель пояснює вплив соціально-психологічних характеристик на формування смисложиттєвих орієнтацій онкологічних пацієнтів і дозволяє передбачити виникнення екзистенційних криз на основі визначених змінних-предикторів, а також запропонувати дієві психологічні втручання. Висновки дисертаційної роботи логічно випливають із результатів дослідження, підкреслюють його наукову новизну та повною мірою відповідають поставленим у роботі меті та завданням.

Перелік літературних джерел включає 297 позицій (із них 130 джерел іноземною мовою). За змістовими та формальними показниками (обсяг, структура, ілюстративний матеріал тощо) робота відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії з психології.

Констатуємо, що у процесі роботи над дисертаційним дослідженням здобувачка не тільки опанувала навички наукового пошуку, а й навчилася формулювати власну наукову думку, обґрунтовувати та перевіряти її доцільність у процесі емпіричного дослідження, підібравши релевантний психодіагностичний інструментарій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота має логічну та чітку

структуру у відповідності до поставленої мети та завдань, спрямованих на її досягнення. Вирізняється методологічною цілісністю та ґрунтовністю на всіх етапах наукового аналізу.

Емпірична база дослідження є достатньою за обсягом, репрезентативною та адекватною поставленим завданням, що забезпечує високу надійність і валідність отриманих результатів. Зібрані дані дозволили повноцінно розкрити мету роботи й обґрунтувати зроблені висновки.

Особливу увагу приділено застосуванню сучасного математико-статистичного апарату, який відзначається логічною побудовою та належним обґрунтуванням. Використані методи статистичного аналізу надали змогу отримати достовірні та надійні результати, що підкріплюють аргументованість і внутрішню узгодженість висновків.

Використання таблиць, графіків та ілюстрацій додатково підвищує наочність емпіричного матеріалу й сприяє глибшому розумінню проведеного аналізу. Структура роботи чітка. Логіка викладення та аргументованість кожного положення свідчать про високий рівень підготовки дослідниці та наукову обґрунтованість підходів до обробки й інтерпретації емпіричних даних.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження та їх теоретична та практична значущість. Отримані в дисертації результати мають як теоретичну цінність, так і практичну корисність. Теоретично та емпірично обґрунтовано продуктивність застосування діагностичних методів у сфері психологічної підтримки онкологічних пацієнтів, для аналізування соціально-психологічних чинників впливу на трансформацію життєвих цінностей для подальшого продуктивного впливу на психічне здоров'я та процес лікування; з'ясовано та описано особливості трансформації життєвих цінностей осіб із онкологічними захворюваннями; виявлено взаємозв'язки між параметрами ціннісної сфери та іншими психологічними властивостями пацієнтів: ставленням до хвороби, провідними стратегіями подолання труднощів, емоційним станом та особливостями мотивації.

Отримані результати сприяють створенню цільових програм психологічної та духовної підтримки, розробці адаптаційних стратегій і реабілітаційних заходів для інтегрування їх у практику психологічного супроводу онкологічних пацієнтів з метою збереження або відновлення позитивної переоцінки труднощів, віри у власні можливості, формування життєвих планів як ключових компонентів стратегії подолання онкологічного захворювання.

Дотримання академічної доброчесності. На основі аналізування тексту дисертації, наукових публікацій здобувачки та результатів перевірки на оригінальність встановлено, що дисертаційне дослідження виконано самостійно, не містить проявів плагіату та повністю відповідає принципам академічної доброчесності.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертації висвітлено у 14 наукових працях, з яких: 3 статті – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у фаховому періодичному виданні (Scopus), 1 розділ у колективній монографії, інші публікації – апробаційного змісту. Структура, зміст та оформлення дисертації, а також кількість публікацій відповідають вимогам, визначеним Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (у редакції від 01.01.2024 р.) та Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

Зауваження щодо оформлення, змісту дисертаційної роботи та дискусійні питання.

Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення здобутих авторкою результатів дослідження, вважаємо за доцільне висловити деякі питання до окремих положень дисертації.

1. У контексті предмету дослідження розглядалися зв'язки параметрів подолання із ціннісними орієнтаціями пацієнтів. Які зв'язки параметрів подолання із ціннісними орієнтаціями пацієнтів (за методикою М. Рокича) зазначено у вашому дослідженні?

2. У висновку до III розділу результатів дослідження вказано, що пацієнти онкологічного відділення обирають переважно адаптивні стратегії подолання. Чи спостерігається у дослідженні вплив віку пацієнтів на вибір копінг-стратегій для спроби подолання захворювання? Чи є різниця в оцінках регулювання власних почуттів і дій у складних ситуаціях між чоловічою та жіночою підвибірками?

3. У дослідженні проаналізовано та систематизовано соціально-психологічні особливості ціннісної сфери залежно від руйнівного впливу захворювання на повсякденне життя. Який рівень впливу життєвих обмежень відчувають онкологічні хворі та як він впливає на ціннісний вибір особистості?

Загальний висновок

Дисертаційне дослідження Ірини Вікторівни Сергет «Соціально-психологічні чинники трансформації життєвих цінностей осіб з онкологічними захворюваннями» за своїм змістом, науковим рівнем та оформленням відповідає усім вимогам до оформлення дисертацій та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її авторка, Сергет Ірина Вікторівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Офіційний рецензент:

кандидатка психологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри психології

Херсонського державного університету

Руслана Білоус